

PARTIJLEDEN EN CAMPAGNEKOSTEN

Een aanvulling

R.A. Koole

inleiding

In het Jaarboek 1981 van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen werd onder de titel *Politieke partijen: de leden en het geld* verslag gedaan van een vergelijkend onderzoek naar de ledentallen en de inkomsten van Nederlandse politieke partijen. In dat artikel werd onder andere aandacht besteed aan de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van 1981. Omdat ook in 1982 dergelijke verkiezingen plaatsvonden, is ter aanvulling een klein inventariserend onderzoek gedaan naar de campagnekosten van die verkiezingen, gerelateerd aan de ledentallen, van de betrokken partijen. De gegevens zijn door de partijen zelf verstrekt. Helaas werden van de CPN en de Centruumpartij geen gegevens ontvangen.

ledental

In tabel 1 worden de ledentallen van de partijen in september 1982 met die van najaar 1978 en van eind 1980 vergeleken.

tabel 1: ledentallen partijen in 1978, 1980 en 1982

	<u>najaar 1978</u>	<u>eind 1980</u>	<u>sept. 1982</u>
CDA	162.000	143.000	153.490
PvdA	121.000	111.070	105.306
VVD	101.000	85.712	101.309
D'66	12.000	14.638	15.000
PPR	12.500	10.500	9.500
PSP	8.500	9.132	10.297
SGP	19.500	20.300	20.760
RPF	3.500	5.545	9.800
GPV	12.143	12.922	13.047
EVP	?	?	1.800

De meeste cijfers van tabel 1 spreken voor zich. Enkele verduidelijkingen zijn echter noodzakelijk. De achteruitgang van het CDA-ledental in 1980 wordt verklaard door de "schoning" van het ledenbestand na de officiële oprichting op 11 oktober 1980. Ongeveer 19.000 'dubbelleden' of wanbetalers werden van de ledenlijst afgevoerd, zodat er eind 1980/begin 1981 eigenlijk 143.000 CDA-leden waren. (Het aantal genoemd in het Jaarboek 1981 DNPP is hier gecorrigeerd). Op 1 januari 1982 was dit opgelopen tot 152.885, acht maanden later tot 153.490.

Het D'66-ledental nam in tegenstelling tot wat tabel 1 zou doen vermoeden in de loop van 1982 af. In mei 1981 telde D'66 immers nog bijna 17.000 leden (in februari 1983: 14.239).

Wanneer we de totalen van alle vermelde partijen per onderzocht jaar optellen (exclusief de EVP en uitgaande van 'geschoonde' CDA-ledentalen voor 1978 en 1980), dan zien we dat dit totale aantal in 1980 fors was gedaald (van ruim 433.000 in 1978 tot bijna 413.000), terwijl het in 1982 (nog) weer hoger lag dan in 1978 (438.500).

organisatiegraad

Tabel 2 biedt een overzicht van de organisatiegraden van politieke partijen. De organisatiegraad omschrijven we als het percentage van het electoraat van een bepaalde partij, dat tevens lid is van die partij.

tabel 2: organisatiegraad politieke partijen

	1977	1981	1982
CDA	6,2	5,9	6,4
PvdA	4,3	4,5	4,2
VVD	6,6	6,1	5,3
D'66	2,7	1,7	4,2
PPR	8,9	6,3	7,0
PSP	10,9	5,0	5,5
SGP	11,0	11,9	13,2
RPF	6,0	6,5	7,9
GPV	15,2	18,2	19,4
EVP	-	?	3,2

De gemiddelde organisatiegraad van de in 1982 onderzochte partijen was 5,6. Dit wil zeggen dat iets meer dan één op de twintig kiezers lid was van een politieke partij. Per definitie hangt deze organisatiegraad af van het electorale succes. Boekt een partij grote winst bij verkiezingen, dan komt zij daardoor vrijwel altijd op een relatief lagere organisatiegraad uit (bijvoorbeeld de VVD). Andersom is de stijging van dit percentage bij D'66 uitsluitend aan het enorme verlies bij de verkiezingen te danken.

kosten verkiezingscampagne 1982

Hoewel de laatste jaren in de partijen steeds vaker gesproken wordt van permanente campagnes, teneinde ook in de periode tussen de verkiezingen het contact met de kiezers op peil te houden, wordt dit contact toch bij uitstek gezocht tijdens de verkiezingscampagne. In tabel 3 wordt aangegeven hoeveel de partijen uitgaven aan de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van 1982.

tabel 3: kosten verkiezingscampagne Tweede Kamer 1982

	kosten	% totaal	gemiddeld per lid	gemiddeld per behaalde stem
CDA	f 1.150.000	24%	f 7,49	f 0,48
PvdA	f 1.391.400	28%	f 13,21	f 0,56
VVD	f 962.000	20%	f 9,50	f 0,51
D'66	f 250.000	5%	f 16,67	f 0,70
PPR	f 206.148	4%	f 21,70	f 1,51
PSP	f 200.000	4%	f 19,42	f 1,07
SGP	f 200.000	4%	f 9,63	f 1,28
RPF	f 130.000	3%	f 13,27	f 1,05
GPV	f 160.000	3%	f 12,26	f 2,38
EVP	f 250.000	5%	f 138,88	f 4,44
totaal/ gemid- deld	f 4.899.548	100%	f 11,15	f 0,62

Vergelijkt men de kosten van de verkiezingscampagne in 1982 met die in

1981, dan valt een duidelijke daling op. De totalen zijn weliswaar niet exact vergelijkbaar omdat in het huidige overzicht de CPN en DS'70 ontbreken en de EVP is toegevoegd, maar de trend is duidelijk genoeg. Werd in 1981 nog bijna een gulden per behaalde stem uitgegeven, in 1982 was dit niet veel meer dan zestig cent. PvdA, D'66, PPR, SGP en GPV verminderten hun uitgaven zelfs met ongeveer de helft. Het grote aantal snel opeenvolgende verkiezingen (één in mei 1981 voor de Tweede Kamer, in maart 1982 voor de Staten, in juni voor de Gemeenteraden en in september opnieuw voor de Tweede Kamer) is aan deze daling debet. Het is eenvoudig onmogelijk voor partijen in een kort tijdsbestek, twee parlementsverkiezingscampagnes op een hoog niveau als dat van 1981 te financieren. Of de laatste verkiezingen daar onder geleden hebben, is de vraag. Minder geld leidt niet automatisch tot een minder serieuze verkiezingscampagne of tot slechtere verkiezingsresultaten.

In tabel 3 vallen vooral de bedragen voor de EVP op. Met een gering ledental van 1800 werd een relatief dure campagne georganiseerd. Bijna alle geldmiddelen werden door een succesvolle speciale fondsenwerving verkregen. Eenmaal een zetel in de Tweede Kamer verworven, zag de EVP haar ledental oplopen tot ongeveer 3000 in januari 1983.